

# DUMNEZEU – TEMEIUL ȘI ÎMPLINIREA DEMNIȚĂȚII UMANE

**Preot dr. Daniel GLIGORE**

*Preot, Arhiepiscopia Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, România  
danielgligore@yahoo.com*

---

## **Abstract: God – The Basis and the Fulfilment of Human Dignity**

Human dignity is fulfilled in achieving its purpose—being in communion with God and with the whole creation, the work of God. Thus, as the last creation of God, the basis and the fulfilment of human dignity is its Creator himself, the one who made us “in his image”, with the purpose of being changed “into his likeness”. He gave us many gifts, including the freedom of becoming what we freely choose to become. Human dignity implies the fulfilment of the call to the perfection of the human being, but also of the kingdom over which we were named while being filled with the grace of God. Any attempt to carve human dignities based on certain particular premises—reduction to material, reduction to the fulfilment of selfish lust, the depersonalisation of the individual, etc.—without taking into account the dichotomous structure of the human being—soul and body—shall lead to dehumanization. From these perspectives and many others, human dignity is fulfilled through the free and conscious communion with the Creator and with the whole creation.

**Keywords:** human dignity, image, likeness, archetype, deification

---

## *Motto:*

*„Iisus I-a răspuns: Nu este scris în Legea voastră că «Eu am zis: dumnezei sunteți?». Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu – Și Scriptura nu poate să fie desființată...” (Ioan 10:34-35).*

## **Zidit în mod special, cu o demnitate și menire specială**

Omul, ultima creatură a lui Dumnezeu, zidită în urma sfatului Sfintei Treimi ca un stăpân a întregii creații materiale: „Să facem om după chipul

și după asemănarea Noastră, ca să stăpânească peștii mării, păsările cerului, animalele domestice, toate vietățile ce se târăsc pe pământ și tot pământul! Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie” (Geneza 1:26-27), a fost făcut printr-un act special față de restul zidirii „luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul finiță vie” (Geneza 2:7).

În cartea Geneza, găsim menirea noastră clară, adevărata demnitate la care am fost chemați, conform Sfatului Dumnezeiesc: ajungerea la asemănarea cu Dumnezeu. Împlinirea menirii se realizează pornind de la chipul pus de Dumnezeu în noi, oamenii. Acest chip nemuritor al lui Dumnezeu în om îi dă posibilitatea să se desăvârșească, să devină „după asemănarea cu Dumnezeu”. Distincția dintre chip și asemănare este elocventă. Chipul i-a fost dat omului la creație, este darul lui Dumnezeu: „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său” (Geneza 1:27). Chipul este asemănarea în potență, iar asemănarea este chipul în actualitate, spun Sfinții Părinți. Cu toate acestea și asemănarea este darul lui Dumnezeu dat tuturor oamenilor: „Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (II Timotei 2:4). Acest dar însă trebuie luat prin efort personal, liber și conștient. Omul trebuie să vrea să-l ia și să conlucreze cu harul dumnezeiesc pentru a-și realiza menirea zidirii sale: îndumnezeirea după har, adică participarea la comuniunea cu Dumnezeu.

Argumentele că și dobândirea asemănării cu Dumnezeu este un dar dumnezeiesc dat omului pregătit corespunzător sunt multe. Chiar sfatul Persoanelor Treimice este: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră...” (Geneza 1:26). Asemănarea omului cu Dumnezeu, chemarea sfântă este opera Mântuitorului: „El ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre ci după a Sa hotărâre și după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de începutul veacurilor” (II Timotei 1:9).

Deși omul nu aduce nimic în lume, totul fiind manifestarea iubirii lui Dumnezeu, („Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea afară” – I Timotei 6:7), totuși dorința și lucrarea omului sunt indispensabile mântuirii: „Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui” (Iacov 5:15). O veche înțelepciune spune: „Ajută-te singur și te va ajuta și Dumnezeu!” Dumnezeu îl ajută pe om întâi pe cale naturală,

prin puterile cu care l-a înzestrat, iar în cazuri speciale și prin alte mijloace (minuni). Pentru ca omul să fie ajutat și mai ales pentru ca ajutorul primit să aibă efecte durabile este absolută nevoie ca omul să conlucreze la mântuirea sa și să facă tot ceea ce îi stă în puteri. Un exemplu elocvent este pescuirea minunată pe Marea Tiberiadei. Ucenicii s-au ostenit toată noaptea până dimineața și n-au prins nimic. Cu toată priceperea lor, fiind pescari din tată în fiu unii dintre ei, n-au renunțat ci au stăruiț în întreaga noapte până s-a făcut dimineața, iar când Iisus le-a zis: „Aruncați mreaja în partea dreaptă a corăbiei și veți afla” (Ioan 21:6), nu s-au îndoit ci „au aruncat-o și nu mai puteau s-o tragă de mulțimea peștilor” (Ioan 21:6).

Așadar, când puterile umane, priceperea și stăruița nu dau roade, omul care se roagă și este încredințat că ceea ce cere va primi de la preabunul Dumnezeu, va birui până la sfârșit. Chiar dacă crezi că este imposibil, Dumnezeu ne îndeamnă să ne rugăm Lui pentru că „Cele ce sunt cu neputință la oameni sunt cu putință la Dumnezeu” (Luca 18:27).

### **Chipul lui Dumnezeu în om – temeiul dobândirea asemănării cu Dumnezeu**

Pentru a deveni „dumnezeu după har”, omul pornește de la „chipul nemuritor al lui Dumnezeu” din el, de la „scânteia divină” cu care a fost înzestrat și, conlucrând cu harul dumnezeiesc, parcurge timpul până la starea în care voința și lucrarea lui este în concordanță cu voia lui Dumnezeu: „Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui” (Romani 8:28).

Chipul lui Dumnezeu în om s-a alterat după căderea din starea harică originară însă nu s-a distrus total. Imediat după izgonirea din Rai și după pedepsire, omul primește făgăduința unui Răscumpărător care-i va reda posibilitatea dobândirii stării harice și-l va ridica obiectiv la maxima apropiere de Dumnezeu (Geneza 3:15).

Dumnezeu lucrează prin „vase alese” în Vechiul Testament; aghiografii care, sub inspirația Duhului Sfânt, primesc harul dumnezeiesc și sunt transformați în vederea primirii și transmierii adevărului revelat de Dumnezeu pentru mântuirea tuturor popoarelor. Cu ajutorul harului dumnezeiesc primit și datorită vieții speciale, aghiografii Vechiului Testament sunt ridicați la starea originară de dinainte de păcat, pot comunica

direct cu Dumnezeu.<sup>1</sup> Aceștia, insuflați de Duhul Sfânt, vestesc despre Întruparea Logosului<sup>2</sup> „la plinirea vremii”. „Duhul vorbește prin profeți” în Vechiul Testament poate fi înțeleasă ca Cincizecimea preliminară care pregătește venirea Mântuitorului promis.<sup>3</sup>

Logosul Întrupat mărturisește și chiar spune despre aceștia care au trăit în starea harică încă înainte de venirea Sa: „Nu e scris în Legea voastră «Eu am zis: dumnezei sunteți?». Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu – și Scriptura nu poate să fie desființată – despre Cel pe care Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume, voi ziceți: Tu hulești, căci am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt?” (Ioan 10:34-36). Îndumnezeirea omului, opera iubirii lui Dumnezeu și a liberului arbitru omenesc de a alege viața, se realizează pe tot parcursul istoriei omenirii, prin mijloacele specifice înțelegerii și pregătirii ființei umane în diferitele ei stadii de participare la iubirea dumnezeiască.

„La plinirea vremii”, când lumea a fost pregătită pentru venirea Mântuitorului, harul îndumnezeitor a fost oferit omului de Dumnezeu-Omul în mod deplin. Întruparea, Patimile, Învierea, Înălțarea și trimiterea Duhului Sfânt în lume pentru a-L face prezent real pe Hristos în Biserica Sa până la sfârșitul veacurilor aduc tuturor oamenilor harul dumnezeiesc, mântuirea obiectivă pe care fiecare în parte și toți în duhul iubirii și al comuniunii cu Hristos trebuie să și-o însușească.

Învățătura Mântuitorului este sintetizată în porunca iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele nostru. Astfel creștinul se înalță la Dumnezeu (pe verticală) și este totodată în comuniune cu semenii (pe orizontală), purtându-și crucea în fiecare zi. Omul îndumnezeit care participă la Împărăția lui Dumnezeu încă din această viață, vede în creație, vede în semeni tot pe Hristos prin care s-au făcut toate: „Nu mai este elin și iudeu, tăiere împrejur și netăiere, barbar, scit, rob ori liber, ci toate și întru toți (este) Hristos” (Coloseni 3:11).

Dumnezeu „voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (II Timotei 2:4). „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară

1 cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, „Teologia Dogmatică și Simbolică”, Pitești, 2000, p. 34;

2 Ioan-Gheorghe Rotaru, „Logosul și înțelepciunea”, în Alexandru Boboc, N.I. Mariș (coord.), *Studii de istorie a filosofiei universale*, XIII, Editura Academiei Române, București, 2005, pp. 295-324.

3 Paul Evdochimov, „Ortodoxia”, Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 159.

*ci să aibă viață veșnică*” (Ioan 3:16). Dumnezeu iubește pe toți oamenii și, precum spune Sfântul Apostol Pavel romanilor, necredința unora nu va nimici credințioșia lui Dumnezeu (cf. Romani 3:3). Omul creștin cu atât mai mult iubește semenii, chiar și pe dușmani; iubirea între oameni este susținută de valoarea pe care o are unul pentru celălalt, valoare veșnică pentru că Hristos S-a jertfit pentru toți și pentru că orice om, indiferent de cât de grosier a ajuns, are „chipul nemuritor al lui Dumnezeu” în el.<sup>4</sup> „Omul abordează enigma teologiei în însăși structura sa” (Fotie, Patriarhul Constantinopolului +891). Pentru că este creat „după chipul lui Dumnezeu” Unul și Întreit, omul însuși se transformă într-o teologie vie, în „locaș teologic” prin excelență.<sup>5</sup>

### **Împlinirea demnității umane prin împreună lucrarea omului cu Dumnezeu**

Sfântul Maxim Mărturisitorul arată permanenta lucrare a lui Dumnezeu în creația Sa: „Dumnezeu, isprăvind de creat rațiunile prime și esențele generale ale lucrurilor, lucrează totuși până astăzi nu numai susținând acestea în existență, ci și aducând la actualitate, desfășurând și constituind exemplare particulare date virtual în esențe, apoi asimilând exemplarele particulare cu esențele universale până ce folosindu-se de rațiunea cea mai generală a ființei raționale, sau de mișcarea exemplarelor particulare spre fericire, va uni pornirile de bunăvoie ale tuturor. În felul acesta le va face să se simtă armonios și identic între ele și cu întregul, cele particulare nemaiavând o voie deosebită de a celor generale, ci una și aceeași rațiune contemplându-se în toate, neîmpărțită de modurile de a fi și de a lucra ale acestora, cărora li se atribuie la fel. Prin aceasta se va arăta în plină lucrare harul care îndumnezeiește toate.”<sup>6</sup> Spre deosebire de Persoanele Treimice care lucrează permanent în creație, omul este chemat și el, după puterile lui limitate să participe la împlinirea armoniei universale a creației în Dumnezeu.

În om este unită lumea materială cu lumea spirituală; omul participă în mod activ la creație în calitate de coroană a ei, dar totodată participă la

4 cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, „Ortodoxia în fața ereziilor contemporane”, Editura Diogene, 1996, p.60-61.

5 Paul Evdokimov, „Ortodoxia”, Traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p 62.

6 cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Ascetica și Mistica Ortodoxă”, Vol. I, Editura Deisis, 1993, p. 28.

lumea spirituală a îngerilor și, prin urcuș duhovnicesc, prin conlucrarea cu harul dumnezeiesc, participă la iubirea veșnică a lui Dumnezeu<sup>7</sup>.

Baza de la care accede omul la Dumnezeu Creatorul lui este chiar „chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om”<sup>8</sup>, acel dar constitutiv ființei umane care se manifestă în perpetua căutare a Arhetipului. Fericitul Augustin mărturisește în acest sens: „Neliniștit este sufletul meu până ce—și va afla odihna în Domnul.”

Părinții răsăriteni au fundamentat antropologia<sup>9</sup> pe elementul divin al firii omenești, adică pe chipul lui Dumnezeu (*imago Dei*) din om, dinainte de păcatul originar. Numai starea inițială, paradisiacă, definește ființa umană autentică, harică prin creație, care trebuia să progreseze spre stabilirea definitivă în comuniunea cu Dumnezeu.

Omul este ființa care reflectă chipul (*ikon, imago*) și slava (*doxa, gloria*) lui Dumnezeu, în asemănarea cea mai deplină cu El: „Căci bărbatul nu trebuie să-și acopere capul, fiind chip și slavă a lui Dumnezeu, iar femeia este slava bărbatului” (I Corinteni 11:7).<sup>10</sup>

„*Imago Dei*” este unicitatea personală proprie fiecărei făpturi umane, destinată îndumnezeirii. Cum creația omului primordial înseamnă creația umanității (cf. Geneza, cap. 3), „*imago Dei*” se referă la întreaga comunitate umană<sup>11</sup>, chemată să fie „slava” lui Dumnezeu, adică prezența (*shekinah*) luminoasă a lui Dumnezeu în univers.

„Drept aceea, această suflare a lui Dumnezeu, suflată cum s-a zis, în Adam, până ce a fost în el, nu puțină strălucire și slavă de chip dumnezeiesc pricinuia celui părtaș la ea. Ca urmare, el se purta față de lucruri cu putere străvăzătoare și proorocească și era împreună creator cu Dumnezeu sau al doilea dumnezeu după har, iar prin aceasta îi făcea plăcere și lui

7 cf. Sfântul Chiril al Alexandriei, „Scrieri”, Partea a doua, P.S. B. 39, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p.11.

8 Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.5.

9 Ioan-Gheorghe Rotaru, *Aspecte antropologice în gândirea patristică și a primelor secole creștine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005, pp.33-156.

10 Preot prof. dr. Ioan Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Colecția Didaskalos, România Creștină, București, 1999, p. 108.

11 Tudor Cosmin Ciocan, “The Religious Leadership”, in *The Holistic Society: Multi-Disciplinary Perspectives. Proceedings of Harvard Square Symposium*, Vol. 3, The Scientific Press, Cambridge, MA, 2018, pp. 173-191.

Dumnezeu, Făcătorul mai presus de înțelepciune al tuturor, cu vederile și cu proorocirile prea strălucite ale lui.”<sup>12</sup>

Ființa umană se distingea prin acea „frumusețe originară” (*kalos*) obținută prin „participarea” (*metousia*) plenară la Dumnezeu.<sup>13</sup>

După îndepărtarea din Eden, omul este îmbrăcat în „tunici de piele”, creația devine mediu ostil omului care-și câștigă existența „cu sudoarea frunții”. Harul dumnezeiesc care la origine lucra din lăuntru omului și-l ducea în mișcare liberă și conștientă spre „pomul vieții”, spre plenitudinea ontologică în iubire, după cădere devine cu greu accesibil lui într-o măsură mai mică. Până la Hristos omul se găsește „într-o natură de sub natură”. Cu toate acestea ceea ce omul nu și-a agonisit sieși din pricina nepurtării de grijă și a neascultării, aceea îi dăruiește Dumnezeu prin milostivirea și iubirea Sa de oameni.<sup>14</sup>

„Chipul dumnezeiesc” al omului este restabilit de Hristos, omul este mântuit obiectiv, ridicat la maximă apropiere de Dumnezeu. Harul care-i este dat îl duce pe cel liber la omul „cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit” (Coloseni 3:10).

Sfântul Vasile cel Mare și Grigore Teologul afirmă că oamenii au primit poruncă expresă de la Dumnezeu să devină, prin colaborarea cu harul dumnezeiesc și prin efort propriu, liber și conștient, „dumnezei după har”: „Eu am zis: «Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt».” (Psalmul 81:6).

Posibilitatea împlinirii menirii omului este dată de „chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om” și de mântuirea obiectivă adusă de Fiul lui Dumnezeu Întrupat. Aceste două daruri dumnezeiești indispensabile mântuirii sunt date tuturor oamenilor fiind punctele de plecare spre îndumnezeire<sup>15</sup>.

Totodată posibilitatea restaurării omului este dată tot de „chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om” care, deși s-a pervertit prin căderea în păcat, a rămas în ființa omului, acesta având permanent aspirația spre libertatea absolută, spre frumusețe, iubire, într-un cuvânt spre unirea harică deplină cu Dumnezeu.

12 Patriarhul Calist, Capete despre rugăciune, p. 16.

13 Ibidem, p. 109.

14 Sfântul Ioan Damaschin, „Dogmatica”, Traducere de Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, București, 1992, p. 70.

15 „Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică”, idem, p. 109.



## Posibilitatea reabilitării demnității umane în Fiul lui Dumnezeu întrupat

Posibilitatea restaurării omului este dată de faptul că păcatul strămoșesc n-a fost pentru om o cădere radicală, ca aceea a îngerilor<sup>16</sup>; „chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om”, deși a fost alterat prin căderea în păcat, a rămas constitutiv ființei umane.

Chiar în urma căderii exista în om o aspirație spre infinit, spre transcendent și o tendință slăbită dar funciară spre comuniune și solidaritate umană<sup>17</sup>. Aceasta este o parte constitutivă a chipului nemuritor al lui Dumnezeu din noi. Durează permanent, de la creație („Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el Geneza 1:18) și până la sfârșitul lumii când, în starea eonică finală, se va împlini această aspirație: „Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei” (Apocalipsa 21:3). *Transcendența ca determinantă pentru destinul omului nu este impersonală, ci poartă numele de Sfânta Treime*, ca structură a supremei iubiri și comuniuni a Trei Persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt care trăiesc într-o totală dăruire una față de alta și constituie fundamentul comuniunii și solidarității umane. Aceasta înseamnă că omul a fost creat „după chipul lui Dumnezeu” și acest dar este constitutiv ființei sale<sup>18</sup>. Omul are permanent aspirația spre împlinirea menirii sale – unirea harică deplină cu Dumnezeu.

*Dumnezeu „care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Timotei 24), ne cheamă pe toți prin Fiul Său la adevăr, la viață, la dreptate și la dragoste. Totul ne-a fost, ne este și ne va fi oferit. Prin Iisus Hristos mântuirea obiectivă a fost dată întregului neam omenesc. Toți suntem potențial mântuiți; motivul fiind dragostea lui Dumnezeu față de creația Sa. Dreptatea lui Dumnezeu este indisolubil legată de iubirea Sa.*

„Dreptatea lui Dumnezeu”, potrivit cuvintelor Mântuitorului, este cea care primește cu brațele deschise și face ospăț mare atunci când fiul cel pierdut se întoarce pocăindu-se la tatăl său; dă și celui din urmă lucrător al viei asemenea celui care a lucrat de dimineață (Matei 20:1-16).

16 Pr. Conf. Univ. Dr. Ion Popescu, „Teologia Dogmatică și Simbolică”, Editura Universității din Pitești, 2000, p.3.

17 Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, „Teologie și Cultură”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.145.

18 Idem, p.144.



Dumnezeu „așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (Ioan 3:16). „Căci dacă, pe când eram vrășmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcați fiind, ne vom mântui prin viața Lui” (Romani 5:10). Deși toți suntem păcătoși, dragostea lui Dumnezeu s-a manifestat și se manifestă continuu. *Dreptatea și iubirea propovăduite de Hristos cer să iertăm de 70 de ori câte 7 în fiecare zi, să iubim chiar pe vrășmașii noștri și să ne rugăm pentru ei.* Dacă ni se cere aceasta și dacă aceasta este deopotrivă dreptatea și iubirea lui Dumnezeu pentru întreaga Sa creație, aceasta este soluția împlinirii noastre ca oameni care aspiră la îndumnezeire.

Dumnezeu ne învață să iertăm, să nu judecăm pentru a nu fi judecați, să miluim pentru a fi miluiți. Mântuirea, iubirea lui Dumnezeu se manifestă față de toți oamenii în veci. *„Dumnezeu este iubire”* (I Ioan 4:8) în veci și este neschimbabil. „Căci ce este dacă unii n-au crezut? Oare necredința lor va nimici credințioșia lui Dumnezeu?” (Romani 3:3).

Dumnezeu dă tuturor oamenilor în această lume șansa să se îndrepte oricâte păcate au făcut și îi ajută prin diferite metode părintești. *Mântuirea se poate realiza însă doar în viața actuală care este supusă stricăciunii și ispitelor.* După Învierea generală, schimbare nu se va mai putea face. *Veșnicia (nesticăciunea), este starea lucrurilor neschimbătoare; în veșnicie nu se va mai petrece nicio alternanță, ci doar progres în starea aleasă de personalitățile umane libere; dezvoltare veșnică și înfinită, dar nu schimbare, nu alterare a direcției, nu întoarcere. Fiecare va înainta spre starea pentru care s-a pregătit*<sup>19</sup>.

Lumea pe care o vedem în jur se schimbă și poate fi schimbată pentru că este coruptibilă. Noul Cer și Pământul veșnic pe care Dumnezeu ni le aduce la a Doua Venire sunt incoruptibile, neschimbătoare. Este esențială pentru viață deci până și ultima clipă. Tâlharul de pe cruce care s-a pocăit a câștigat raiul. L-a câștigat pentru că și-a schimbat viața spre adevăr, spre Hristos. Mântuitorul când i-a spus: „Astăzi vei fi cu Mine în rai” (Luca 23:43); a spus aceasta pentru toți cei care se pocăiesc, chiar și în ultima clipă, dar în ultima clipă a acestei vieți trecătoare. După înnoirea lumii nimic nu-și va mai schimba direcția pentru că va fi totul definitiv, etern, totul va fi umplut de slava lui Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă

19 Cf. „Umanitate și Creștinătate”, Nr. 4. Februarie 2001, Publicația tinerilor creștini argeșeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, p.6.

că trebuie să greșim până în ultima clipă a vieții și atunci să ne pocăim. Ucenicii Domnului, ca și toți ceilalți oameni care au crezut în Dumnezeu s-au îndreptat imediat după ce au aflat adevărata cale și viață.

Mântuirea sau moartea veșnică nu ține de hotărârea lui Dumnezeu, ci ține de hotărârea noastră, de voința noastră liberă, pe care Dumnezeu o respectă în mod absolut. Să nu ne amăgim singuri cu aceasta încredere în dragostea lui Dumnezeu. Pericolul nu vine de la Dumnezeu, ci de la noi înșine, de la păcatele noastre. De fapt Dumnezeu nu pedepsește pe nimeni în sensul răzbunării sau al dreptății înțeleasă în mod juridic ci doar în scop coercitiv, pentru a îndrepta. Toate aceste pedepse operează și își au scopul limitat la starea de stricăciune; ele nu se extind dincolo de această stare. Scopul lor este să îndrepte ceea ce poate fi îndreptat, să schimbe lucrurile în mai bine, atât timp cât ele pot fi schimbate în această lume schimbătoare<sup>20</sup> (Ieremia 18:6-9). Așa cum spune Sfântul Isac Sirul: „Cel care aplică pedepse pedagogice pentru vindecare, pedepsește cu dragoste, dar cel care caută răzbunare este lipsit de dragoste. Dumnezeu pedepsește cu dragoste, nu ca să Se apere – departe de noi a crede așa ceva – ci ca să-Și vindece imaginea Lui (omul este „imago Dei”) și nu ține mânia”.

În Noua Lume nu mai poate exista îndreptare și de aceea pedepsele pedagogice nu-și mai au rostul. Orice pedeapsă de la Dumnezeu în această Lume Nouă a Învierii ar fi doar acte de răzbunare, nepotrivite și motivate de ură, fără o intenție sau un scop bun.

Dragostea lui Dumnezeu față de creația Sa este dreaptă și nu se schimbă în veci. Un om drept și înțelept este ca și Dumnezeu pentru că nu pedepsește pe altul din răzbunare, ci pentru a-l îndrepta sau pentru ca alții să se teama” (Sfântul Isac Sirul Omilia 73). Dumnezeu pedepsește așadar doar în măsura în care este nădejde de îndreptare.

Dumnezeu cheamă pe toți oamenii la comuniunea cu Sine, la existență.<sup>21</sup> Asemenea tatălui din parabola cu fiul risipitor care se întoarce, Dumnezeu ne iartă pe toți cei care venim la El și ne primește cu brațele deschise. Iadul, paradoxal, este revolta celui care este rugat să vină la Tatăl său, la Dumnezeu, însă refuză pe diferite motive. Iadul nu este o pedeapsă a lui Dumnezeu, ci o auto-condamnare. Cum spune

20 „Umanitate și Creștinătate”, idem, p.6-7.

21 Conf. Univ. Dr. Samuieł Bălc, *Cunoașterea lui Dumnezeu: de la contemplarea Lui la cercetarea de sine*, Theological Journal “Pulse of Ministry”, College of Theology & Education, Chișinău, Republic of Moldova, (19) 2012, (pp.78-85).

Sfântul Vasile cel Mare, „Chinurile iadului nu-L au pe Dumnezeu drept cauză, ci pe noi înșine”.

Dreptatea înțeleasă juridic ne poate duce în iad; ne putem asemăna fiului care a ascultat permanent, care a împlinit toate poruncile dar care nu a mai vrut să intre în casa tatălui său pentru că a fost iertat și restabilit fiul risipitor care „mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat” (Luca 15:24). Cel mai mare chin este să fii invitat să intri în casa tatălui tău, toți cei din jur să-și manifeste dragostea față de tine și tu să nu te poți bucura pentru că nu te lasă egoismul din tine, trufia de a fi numai tu pentru că numai ție crezi tu că ți se cuvine. Poți astfel fi chiar în mijlocul raiului însă nu te poți bucura pentru că ființa ta este închisă comuniunii cu alții care, în înțeles adevărat creștin, presupune lepădare de sine, presupune îndurare pentru alții asemenea îndurării pe care o primim noi de la Dumnezeu. Exemplul concludent este dat de Însuși Mântuitorul care a iertat pe toți cei ce s-au pocăit și s-au întors la El. Întâmplarea cu femeia prinsă în păcatul adulterului și adusă să fie ucisă cu pietre este relevantă: cine este fără de păcat, a spus Mântuitorul, să arunce primul cu pietre în ea.

Nicolae Steinhardt încearcă să surprindă ca esențială în creștinism tocmai iertarea pe care ne-o arată Dumnezeu. Dumnezeu contabil al religiei iudaice, hindusul Brahma, „Unicul” islamismului, Dumnezeu judecătorilor, al socotitorilor, al gravilor filosofi și geometrilor neeuclidieni este departe de Dumnezeu ortodoxiei, al Sfinților Părinți. Pentru Steinhardt, punctul central al creștinismului este *Dumnezeul iertării, capabil să șteargă instantaneu „tone” de păcate, zeci de greșeli, sute de registre cu spurcăciuni, mii de nelegiuiri. Există ceva scandalos în toată această teologie ortodoxă, ceva care permanent încearcă să optimizeze ființa creștinului. De acest ceva, Steinhardt este permanent atras indiferent ce imagine primește, chiar cu riscul de a deveni parcă prea credulă. Steinhardt nu a fost un negativist, un pesimist, un nihilist și un răzvrătit al generației sale. Din contră, în pofida tuturor suferințelor sale se poate vedea în el un elan creator „bergsonian”<sup>22</sup> incredibil, un fel de bucurie și jovialitate la adresa vieții, am putea spune devenirea lui spre nevinovăția de copil.*

„Sufletul urcă mereu mai sus, curățindu-se, până la stația terminus: locul de lumină și verdeață de căței mici și dolofani și de pisicuțe albe cu fundă, acolo unde răsună acordurile divertismentelor lui Mozart și se

22 Henri Bergson este cel care a emis teoria filosofică a elanului creator, a **elanului vital** pe la începutul secolului XX.

ostenesc îngerii cu aripi ai lui *Liliom să ofere neconținut dulcetuiri și șerbet, acolo unde se află Dumnezeu adevărat, al pruncilor lăsați – în sfârșit – să vină, oricât de bătrâni de ani sau împovărați de grele amintiri, să vadă: pe tatăl cu barba albă, la mijloc pe Hristos purtător de stigmat și cruce în dreapta, pe Duhul curățitor și alinător în stânga.*<sup>23</sup>

Steinhardt îl vede pe Hristos „mărinimos”, asemenea unui boier de viță fină.<sup>24</sup> Pe parcursul timpului Său istoric Hristos ne-a arătat o față jovială, a știut să aprecieze belșugul alimentar, bunăstarea materială, a făcut minunea înmulțirii vinului la o nuntă în Cana, în parabola fiului risipitor dă dispoziții să se *junghie vițelul îngrășat, participă la cântece și jocuri, mănâncă și se veseleşte cu vameșii.*<sup>25</sup>

## Concluzii

Așadar, Dumnezeu este temeiul și împlinirea demnității umane. Demnitatea umană presupune împlinirea chemării la starea de iertare și jertfă a onora față de alții, după modelul Mântuitorului. *Ca toți să fim una* înseamnă să acceptăm și să participăm la restaurarea noastră, să *Îl iubim* pe Dumnezeu din toată inima și pe toți semenii ca pe noi înșine. Firea umană repartizată în persoane poate fi reunită și adusă toată la unitatea voită cu Dumnezeu prin virtutea dragostei. Omul, după chipul Sfintei Treimi, este unic în esența sa, multiplu în ipostasele sale. Prin iubirea lui

23 Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia: Cluj Napoca, 1998, p. 163. Aceste expresii stau în legătură cu G. K. Chesterson și personajele lui Dickens din *Pickwick Papers* și *Colindul de crăciun*. Prin această atitudine literară reflectată și la nivel teologic printr-o expunere coerentă, Steinhardt urmărește să scoată din joc orice **atitudine fanatică** religioasă, orice **fanatism**. Fanatisme sunt cele pe care, după cum le vede Pascal, sunt dăunătoare religiei și culturii, transformând din **adevăr un idol mental sau ideologic**. Prin acesta, adevărul care are atributul de-a fi liber, devine – în sensul lui Berdiaev – o *deformare de conștiință*. În acest caz, această deformare se manifestă prin **degenerescența psihicului omenesc**, devenind un soi de nebunie care până la urmă duce la respingerea și neprimirea adevărului însuși și înlocuirea lui cu un surrogat. Trebuie să se țină cont în mod permanent de **toleranța răului** pe care o arată Domnul [de pildă cazul lui Iuda]. „Toleranța nu e o nepăsare față de bine și de rău, e îndrăgire a libertății omului și dragoste de omenire.” Fanaticul religios spune un **nu definitiv** în fața **complexității lumii divine** pe care nu este capabil s-o aprecieze la adevărata valoare.

24 Nicolae Steinhardt (Monahul Nicolae de la Rohia), *Dăruind vei dobândi – Cuvinte de credință*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, Baia Mare, 1992, pp. 193-198.

25 „**Zafaietul** e în toi, fără reticențe și fățarnice farafastăcuri: oamenii, cu inimă bună, rād, chiuie, saltă. Nimic **rigid, scortos, afectat** în această *explozie candidă a mulțămitei*.” *Dăruind vei dobândi, op. cit.* p. 193-195.

Dumnezeu și a semenilor, toți oamenii (toți la un loc și fiecare în parte în virtutea deofințimii neamului omenesc) pot ajunge la o singură lucrare, la o singură voință; întreaga umanitate poate deveni un singur trup al cărui cap este Hristos. Iubirea, esența vieții creștine, este participarea la comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii încă din această viață.

Moartea va fi distrusă, stricăciunea nu va mai fi, totul va fi umplut de nestricăciune și Dumnezeu va fi în toți și în toate. Scopul suprem al lumii și al omului – unirea cu Dumnezeu – este realizabil și are ca efect spiritualizarea întregii creații, transformarea ei în vederea participării la „libertatea mării fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8:21)<sup>26</sup>.

Unirea omului cu Dumnezeu, după har, este personală, omul ajunge cu ajutorul harului dumnezeiesc să-și depășească condiția de creatură limitată, pentru a ajunge „după asemănarea lui Dumnezeu”, pentru a participa etern la dragostea dumnezeiască Intratrinitară. Spre aceasta tindem fiecare în parte și toți la un loc; aceasta este Calea spre Adevăr și Viață: să fim „temple ale Duhului Sfânt”, pentru ca toți să fim una în Hristos prin lucrarea și harul Duhului Sfânt.

Aceasta este și salvarea întregii creații, al cărei „preot” este omul. Restaurarea creației este indisolubil legată de restaurarea omului. Totodată scopul creației care vine de la Dumnezeu este de a înainta spre El. Părintele Stăniloae militează, prin intermediul raționalității creației, ce constituie structura ei interioară, pentru o relație internă între creație și Creator;<sup>27</sup> toate lucrurile au fost create prin Logos, ca expresie a rațiunii supreme spirituale și se îndreaptă spre împlinirea lor deplină în Logos, rațiunea dar și scopul existenței lor. Spiritul, ca raționalitate a universului nu se află în afara materiei, ci în interiorul ei, iar aceasta face ca valoarea creației să nu se limiteze doar la perioada istoriei omului căzut ci să fie spiritualizată și să participe la comuniunea omului cu Dumnezeu în eternitate: „Pentru că făptura așteaptă cu nerăbdare descoperirea fiilor lui Dumnezeu. Căci făptura a fost supusă deșertăciunii – nu din voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o – cu nădejde, pentru că și făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu” (Romani 8:19-2).

26 „Umanitate și Creștinătate”, Nr. 4. Februarie 2001, Publicația tinerilor creștini argeșeni, Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, pp. 6-7;

27 Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, „Teologie și Cultură”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.26;

## Bibliografie

- ✦ Biblia, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
- ✦ Bâlc, Conf. Dr. SamuieI, *Cunoașterea lui Dumnezeu: de la contemplarea Lui la cercetarea de sine*, Theological Journal “Pulse of Ministry”, College of Theology & Education, Chișinău, Republic of Moldova, (19) 2012.
- ✦ Bria, Preot prof. dr. Ioan, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Colecția Didaskalos, România Creștină, București, 1999.
- ✦ Ciocan, Tudor Cosmin, “The Religious Leadership”, in *The Holistic Society: Multi-Disciplinary Perspectives. Proceedings of Harvard Square Symposium, Vol. 3*, The Scientific Press, Cambridge, MA, 2018, pp. 173-191.
- ✦ Evdochimov, Paul, „Ortodoxia”, Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996.
- ✦ Popescu, Pr. Conf. Dr. Ion, „Ortodoxia în fața ereziilor contemporane”, Editura Diogene, 1996.
- ✦ Popescu, Pr. Conf. Dr. Ion, „Teologia Dogmatică și Simbolică”, Pitești, 2000.
- ✦ Popescu, Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh., „Teologie și Cultură”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, “Logosul și înțelepciunea”, în Alexandru Boboc, N.I.Mariș (coord.), *Studii de istorie a filosofiei universale*, XIII, Editura Academiei Române, București, 2005, pp. 295-324.
- ✦ Rotaru, Ioan-Gheorghe, *Aspecte antropologice în gândirea patristică și a primelor secole creștine*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2005.
- ✦ Sfântul Chiril al Alexandriei, „Scrieri”, Partea a doua, P.S. B. 39, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992.
- ✦ Sfântul Ioan Damaschin, „Dogmatica”, Traducere de Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, București, 1992.
- ✦ Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, „Ascetica și Mistica Ortodoxă”, Vol. I, Editura Deisis, 1993.
- ✦ Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, „Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.

- ♦ Steinhardt, Nicolae, (Monahul Nicolae de la Rohia), *Dăruind vei dobândi – Cuvinte de credință*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmăruului, Baia Mare, 1992.
- ♦ Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Editura Dacia: Cluj Napoca, 1998.
- ♦ „Umanitate și Creștinătate”, Nr. 4. Februarie 2001, *Publicația tinerilor creștini argeșeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului.*